

Λιμνοποτάμιο Περιβάλλον και Οργανισμοί

Ενότητα 21: Στατιστικές Αναλύσεις

Καθηγήτρια Λαζαρίδου Μαρία
Τμήμα Βιολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

**ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

**ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ**

Στατιστικές αναλύσεις

Περιεχόμενα ενότητας

1. Γενικά
2. Φύσικο-χημικές παράμετροι
3. Βιολογικά στοιχεία
4. Στατιστικές μέθοδοι
5. Primer
6. Fuzzy
7. CANOCO
8. Σύγκριση Αφθονίας/Βιομάζας (ABC)

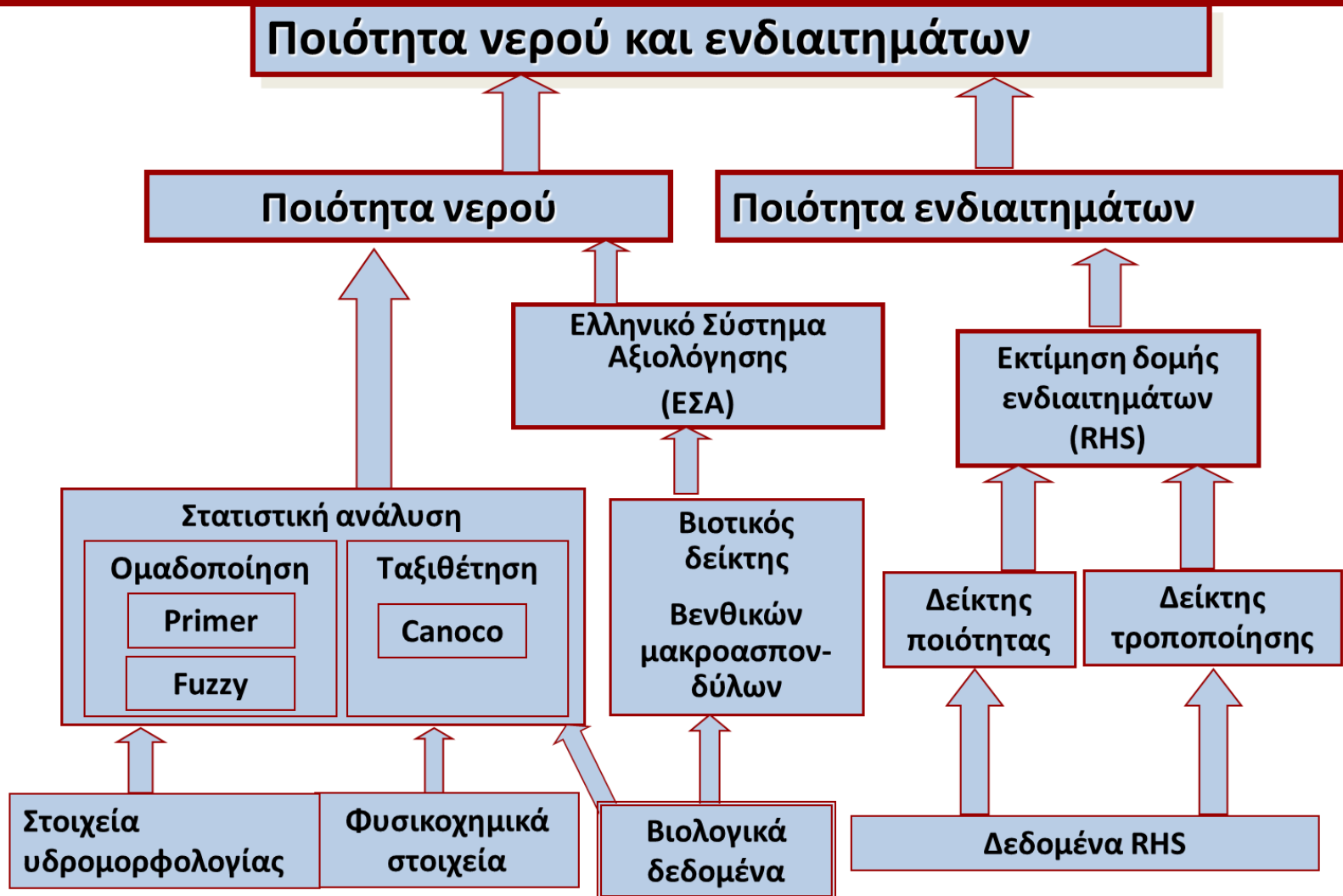

Σκοποί ενότητας

- Να έρθει ο φοιτητής σε επαφή με τη συσχέτιση Φύσικο-χημικών παράμετρων με τα βιολογικά στοιχεία μέσα από στατιστικές μεθόδους και προγράμματα όπως Primer, Fuzzy, CANOCO

Γενικά

Φυσικοχημικές Παράμετροι

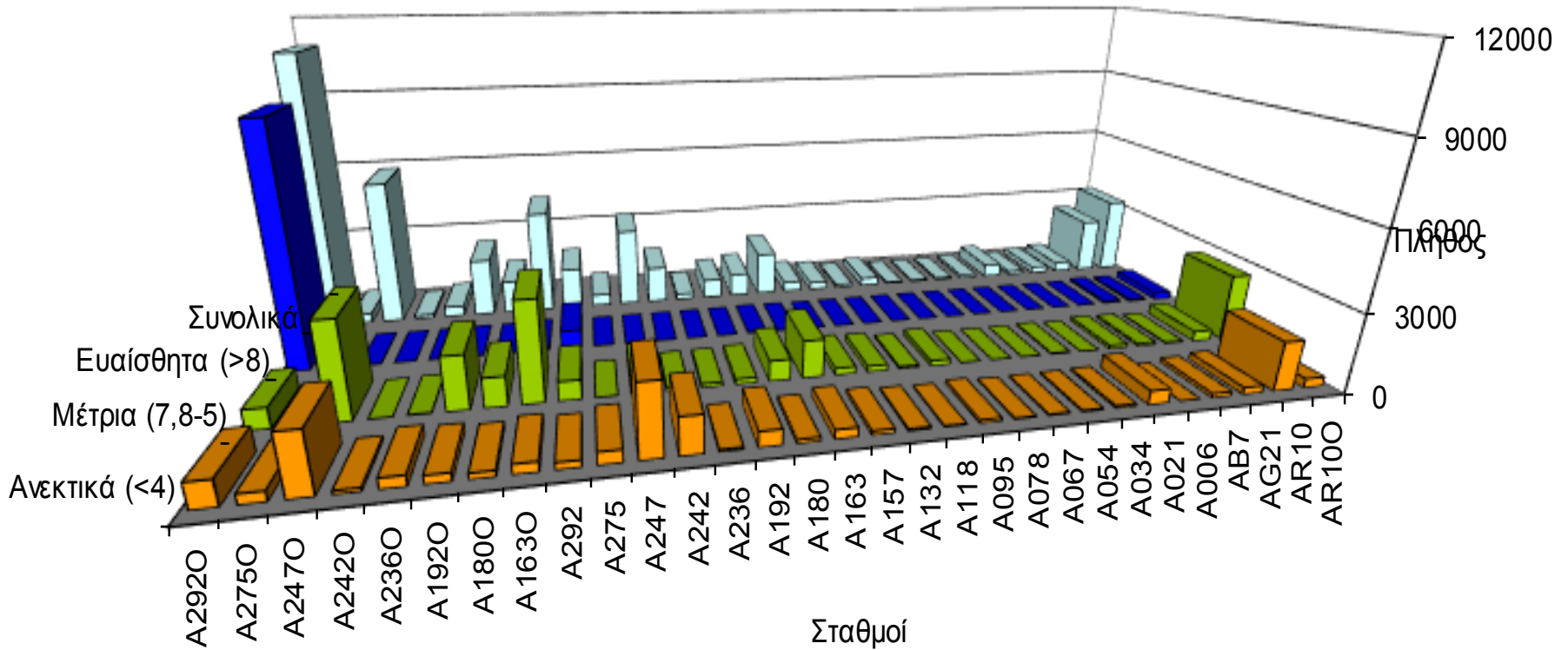
Σταθμοί	Ωρα	D.O.(%)	D.O. (mg/l)	pH	Θ (°C)	Αγωγ/τα (μS)	TDS (μgr/l)	TSS (mg/l)	Θολερότ ητα	-PO4 (μgr/l)	-NH4 (μgr/l)	NO2 (μgr/l)	NO3 (μgr/l)
Όλα ΕΕ						400					500	100	50.000
Ενδεικτικές Ε.Ε.τιμές		>75%		6,5- 8,5	25						60		25.000
A292O	13:00	119,2	13,25	8,45	10,6	346	172	38,0	όχι	182,88	252,2	19,71	1553,6
A275O	17:30	55,8	6,04	7,87	11,8	516	259	14,0	ναι	746,49	576,0	71,82	1221,9
A247O	16:30	102,7	11,21	7,58	11,4	384	219	38,0	όχι	264,06	225,2	59,30	2335,3
A242O	14:00	91,2	9,96	7,64	11,4	521	263	38,0	ναι	398,58	1965,6	110,25	3837,8
A236O	12:30	86,5	9,18	7,83	11,9	655	350	42,0	όχι	2583,5	508,5	70,07	2073,6
A192O	12:00	96,7	10,53	7,71	11,4	730	369	12,0	όχι	1498	508,5	56,97	2215,2
A180O	13:45	118,2	12,55	8,07	12,6	469	264	10,0	όχι	1092,1	252,2	62,51	1406,6
A163O	15:30	125,1	12,88	8,13	14	591	313	18,0	ναι	1347,2	387,1	81,14	1983,9
A292	9:00	99,2	9,29	8,12	18,8	306	153	48,0	ναι	990,0	144,3	8,06	2933,5
A275	11:30	56,2	5,11	7,84	19,9	364	204	24,0	ναι	122,6	899,8	47,66	2009,2
A247	13:00	128,8	10,97	8,24	23,3	408	206	46,0	ναι	87,8	387,1	86,38	3600,6
A242	14:30	129,4	10,84	8,36	24,3	448	225	44,0	ναι	131,8	468,1	86,38	3746,9
A236	15:30	114,7	9,34	7,07	25,8	436	218	1,0	ναι	584,1	400,6	80,56	4033,4
A192	19:30	117,2	9,65	8,46	24,7	553	283	0,8	ναι	1474,8	76,8	7,77	3105,0
A180	20:00	124,6	10,03	8,66	26,2	700	322	14,0	ναι	1198,8	171,3	10,97	3663,3
A163	16:00	174,8	13,73	9,00	27,8	634	321	24,0	ναι	1363,5	265,7	12,43	3245,1
A158	8:30	84,5	7,7	7,67	19,9	456	233	63,7	ναι	899,6	42,2	4,88	1591,9
A132	16:30	100	8,68	8,40	23,2	474	242	80,1	ναι	905,5	18,2	3,81	1481,6
A118	18:30	98,2	8,3	8,35	23,7	522	258	125,0	ναι	1055,6	159,9	65,55	1521,2
A095	7:30	79,1	6,73	7,96	23,1	550	278	125,2	ναι	871,2	32,6	10,42	905,2
A078	10:30	88,2	7,44	7,93	23,5	565	284	125,6	ναι	754,5	30,0	7,84	874,0
A067	11:30	68,5	5,65	7,98	23,3	528	260	38,8	ναι	972,7	412,1	15,38	751,2
A054	13:00	110,5	8,84	8,29	26,6	735	369	91,2	ναι	1052,9	52,3	22,38	755,3
A034	15:30	108,2	8,41	8,50	27,6	762	381	118,5	ναι	1328,5	57,5	11,93	570,1
A021	17:00	123,5	9,6	8,67	28,3	829	415	97,3	ναι	1018,6	219,6	23,94	684,6
A006	18:00	134,6	10,6	8,81	28,1	4860	2430	63,4	ναι	649,9	5,2	10,42	430,7
AB7	17:00	77,7	6,65	7,61	23,7	938	468	28,4	όχι	886,9	27,6	7,71	382,8
AG21	14:00	87	7,82	7,29	19,8	632	317	91,0	όχι	42,8	110,0	0,23	245,5
AR10	17:00	137,2	11,02	8,76	27,2	1018	506	32,0	όχι	194,5	292,7	8,35	824,4
AR10O	10:30	102,7	11,73	8,34	9,5	902	453	18,0	όχι	758,1	414,1	43,58	1503,4

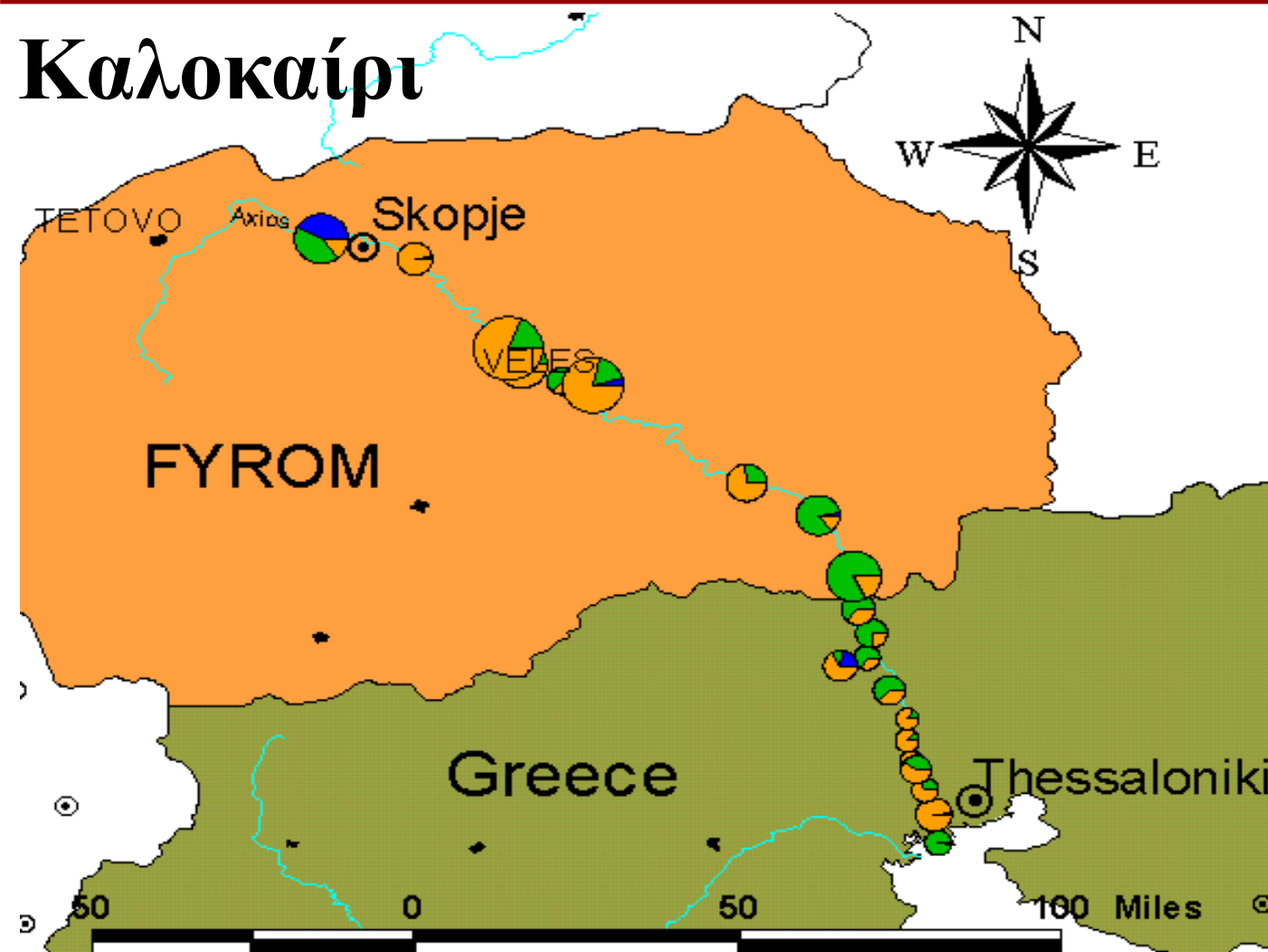

Βιολογικά Στοιχεία

Πλήθος ζώων ανά κατηγορία βαθμολόγησης και σταθμό

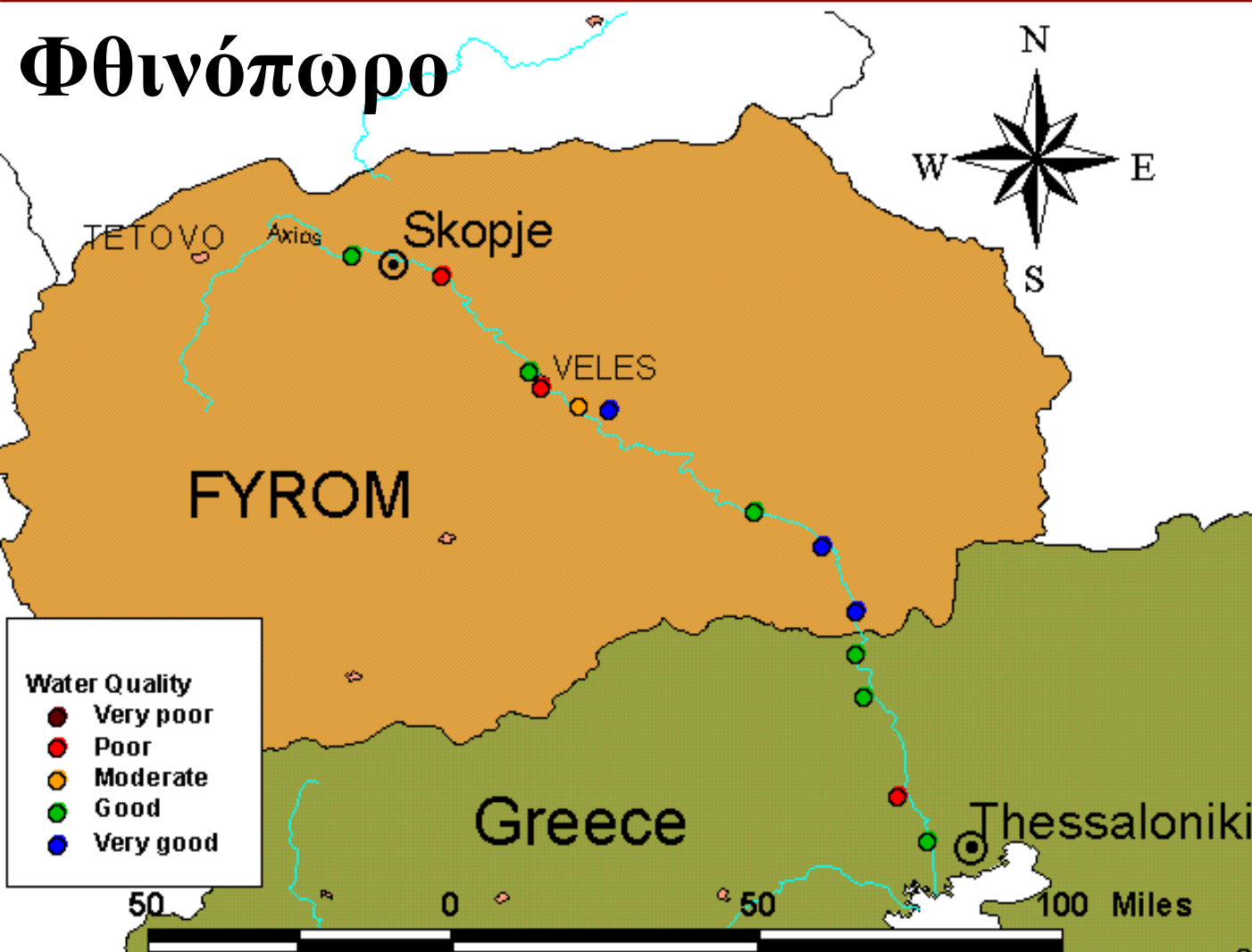
Βιολογικά Στοιχεία

Σταθ	Περιοχή
A006	Εκβολές
A021	Αυτοκιν/μος κατάντη
A034	Ανατολικό
A054	Γέφυρα
A067	Κουφάλια(Φράγμα Έλλης)
A078	Ακροπόταμος
A095	Άσπρος
A118	Πολύκαστρο
A132	Πευκόδασος
A158	Εύζωνοι
A163	Negorci
A180	Miravci
A192	Demir Karija
A236	Zgropolci
A242	Topolca
A247	Veles UpStrm
A275	Dracevo
A292	Skopja UpStrm
AB7	Βαρδαρόβαση-Βαλτοχώρι
AG21	Γοργόπης-Γουμένισσα
AR10	Bregalnisa-Ubogo

Βιολογικά Στοιχεία

Φθινόπωρο

Σταθ	Περιοχή
A006	Εκβολές
A021	Αυτοκιν/μος κατάντη
A034	Ανατολικό
A054	Γέφυρα
A067	Κουφάλια(Φράγμα Έλλης)
A078	Ακροπόταμος
A095	Άσπρος
A118	Πολύκαστρο
A132	Πευκόδασος
A158	Εύζωνοι
A163	Negorci
A180	Miravci
A192	Demir Kapija
A236	Zgropolci
A242	Topolca
A247	Veles UpStrm
A275	Dracevo
A292	Skorja UpStrm
AB7	Βαρδαρόβαση-Βαλτοχώρι
AG21	Γοργόπης-Γουμένισσα
AR10	Bregalnisa-Ubogo

Στατιστικές Μέθοδοι

- Ομαδοποίησης:
  - Primer
  - Fuzzy

- Ταξιθέτησης:
  - Canoco

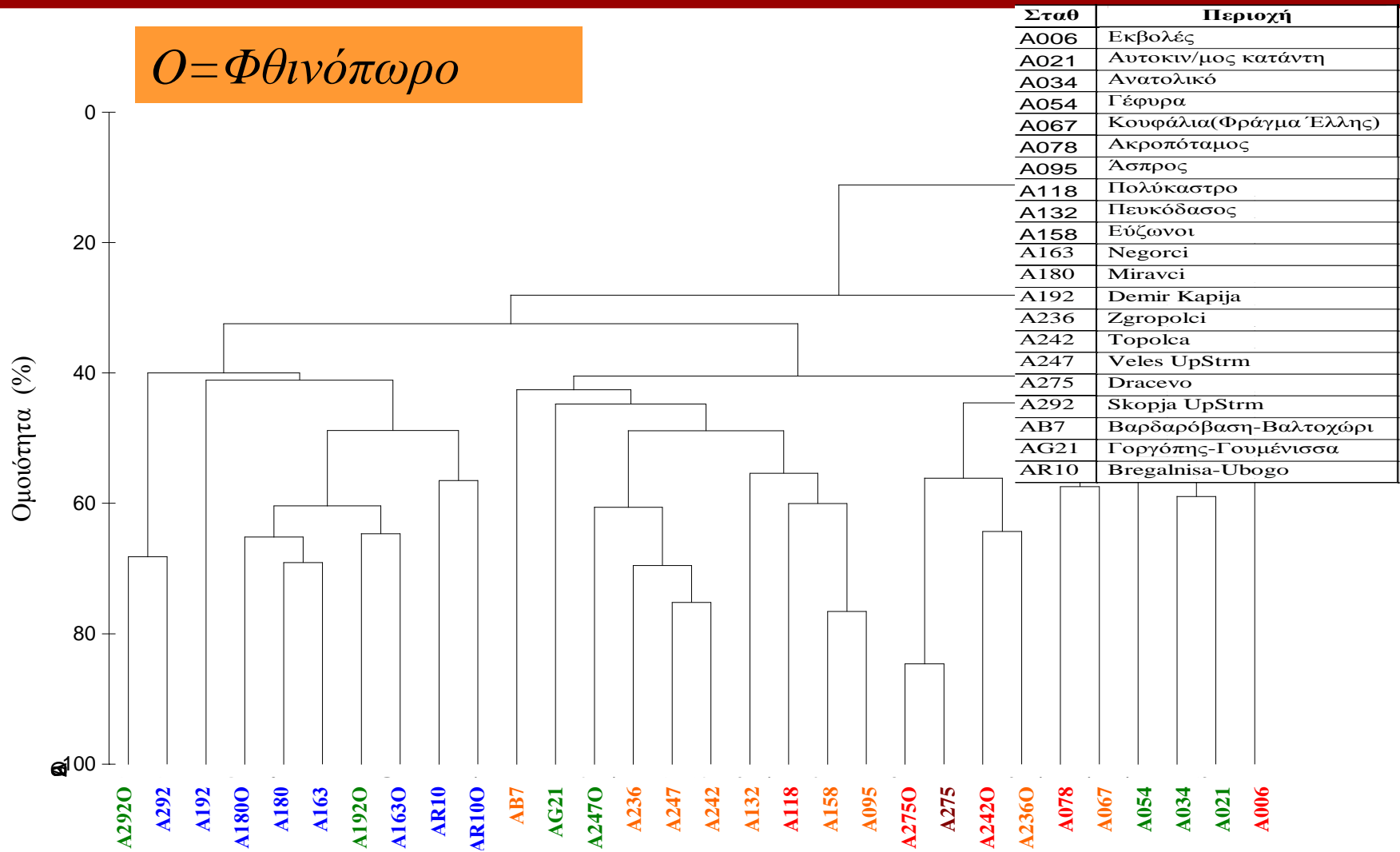

Primer

- Το στατιστικό πακέτο Primer 5.1.2. χρησιμοποιείται για τη σύγκριση της ομοιότητας μεταξύ των διαφορετικών κοινοτήτων ασπόνδυλων (περίπτωση των βενθικών μακροασπονδύλων). Σχηματίζεται δενδρόγραμμα για την ομαδοποίηση των σταθμών σύμφωνα με την ομοιότητά τους ως προς τις βενθικές τους κοινότητες χρησιμοποιώντας το δείκτη ομοιότητας Bray-Curtis.
- Στη συνέχεια η μέθοδος Simper μπορεί να αναλύσει τα δεδομένα του δενδρογράμματος & να εκφράσει τις ομοιότητες & τις διαφορές τους ως ποσοστό των οικογενειών στις οποίες οφείλονται οι διαφορές ή οι ομοιότητες ανάμεσα στις διάφορες ομάδες.

Primer

Fuzzy

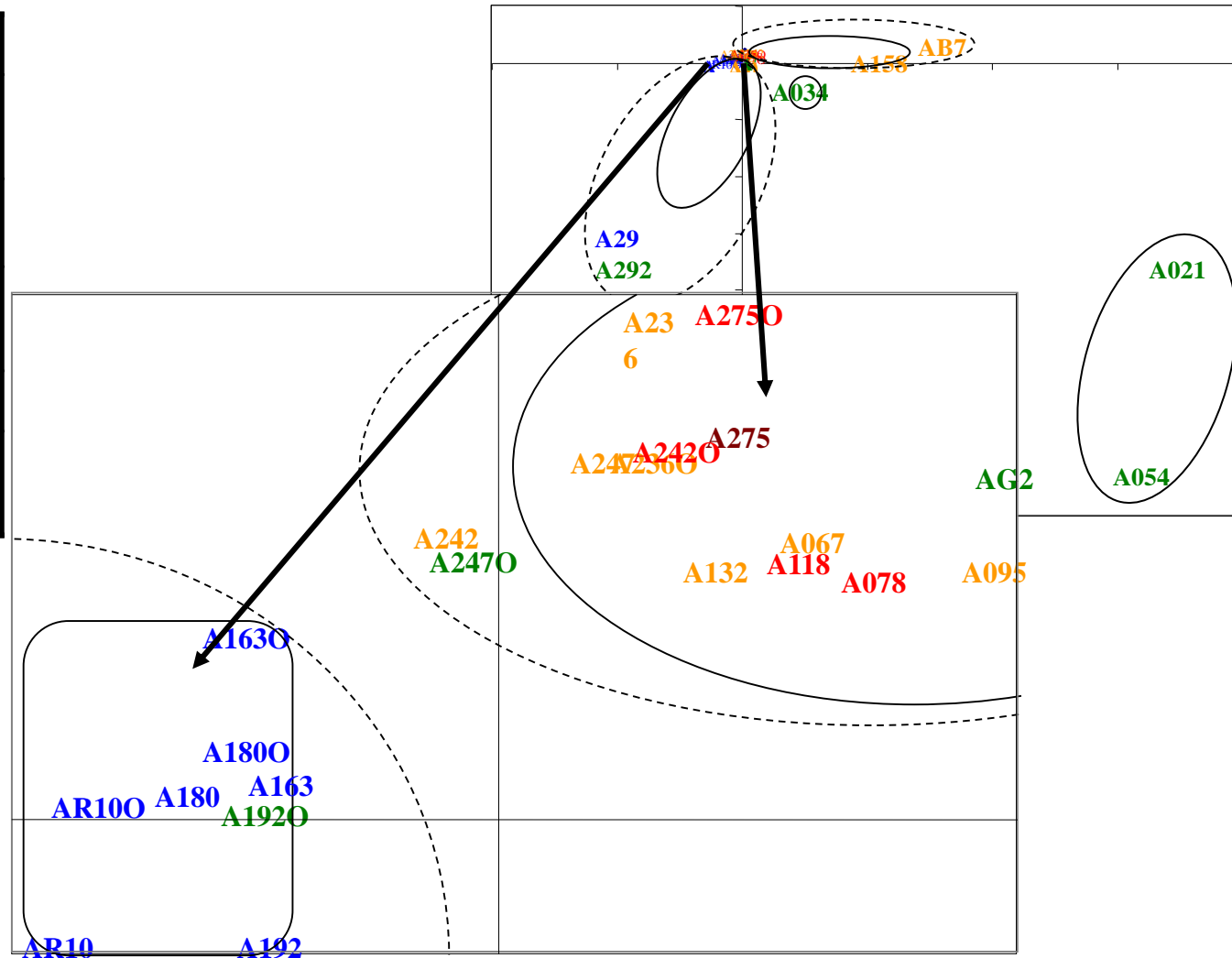
Με τη μέθοδο ομαδοποίησης FUZZY (Equihua, 1990), οι σταθμοί δειγματοληψίας ταξιθετούνται & κατανέμονται σε ομάδες (clusters) βάση της ομοιότητάς τους, όσον αφορά στους πληθυσμούς των βενθικών μακροασπονδύλων. Η ανάλυση αυτή δέχεται την ύπαρξη συνέχειας μεταξύ των πληθυσμών από τους διαφορετικούς σταθμούς ενός ποτάμιου συστήματος, αλλά & διακριτότητας ως προς την πανιδική τους σύσταση.

- ✓ Οι τιμές της **Fuzzy membership** (συντελεστής συμμετοχής) είναι συνήθως (0.5-0.7) & σπάνια ανέρχονται στο 0.9, συμφωνώντας με το γεγονός ότι δεν υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ των σταθμών αλλά επικρατεί συνέχεια κάτω από κανονικές, μη διαταραγμένες συνθήκες.

Fuzzy

Πλήθος δειγμάτων	30
Πλήθος ταξινομικών ομάδων	75
Πλήθος ομάδων fuzzy	4
Μετασχηματισμός δεδομένων	$\text{Log}(X+1)$
Μέθοδος	fuzzyOMeans
Συντελεστής συμμετοχής	0,7730846

Canoco

Canoco I

- Για τη μελέτη των σχέσεων μεταξύ περιβαλλοντικών μεταβλητών, ειδών & σταθμών δειγματοληψίας (οι οποίες δεν είναι γραμμικές), εφαρμόζεται η ταξιθετική μέθοδος Ανάλυσης Κανονικών Αντιστοιχιών (A.K.A.) (Canonical Correspondence Analysis ή C.C.A.), η οποία αποτελεί μια από τις επιλογές του προγράμματος CANOCO (Canonical Community Ordination) (Ter Braak, 1986 & Ter Braak, 1988).
- Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, ο άξονας ταξιθέτησης αποτελεί το γραμμικό συνδυασμό των περιβαλλοντικών μεταβλητών έτσι ώστε να μεγιστοποιείται η διασπορά των τιμών των ειδών. Η ταξιθέτηση γίνεται σε τέσσερις άξονες, σε καθένα από τους οποίους αντιστοιχεί μια ιδιοτιμή, η οποία αποτελεί μέτρο της συνεισφοράς του στη συνολική διακύμανση των δεδομένων. Επειδή συνήθως οι δύο πρώτοι άξονες εμφανίζουν τις υψηλότερες ιδιοτιμές, συχνά επιλέγεται το επίπεδο των δύο πρώτων αξόνων για να απεικονιστούν οι περιβαλλοντικές μεταβλητές, τα είδη & οι σταθμοί. Ο κάθε άξονας παίρνει το «όνομα» του από τον/ τους παράγοντες που έχουν τη μεγαλύτερη βαρύτητα σ' αυτόν.

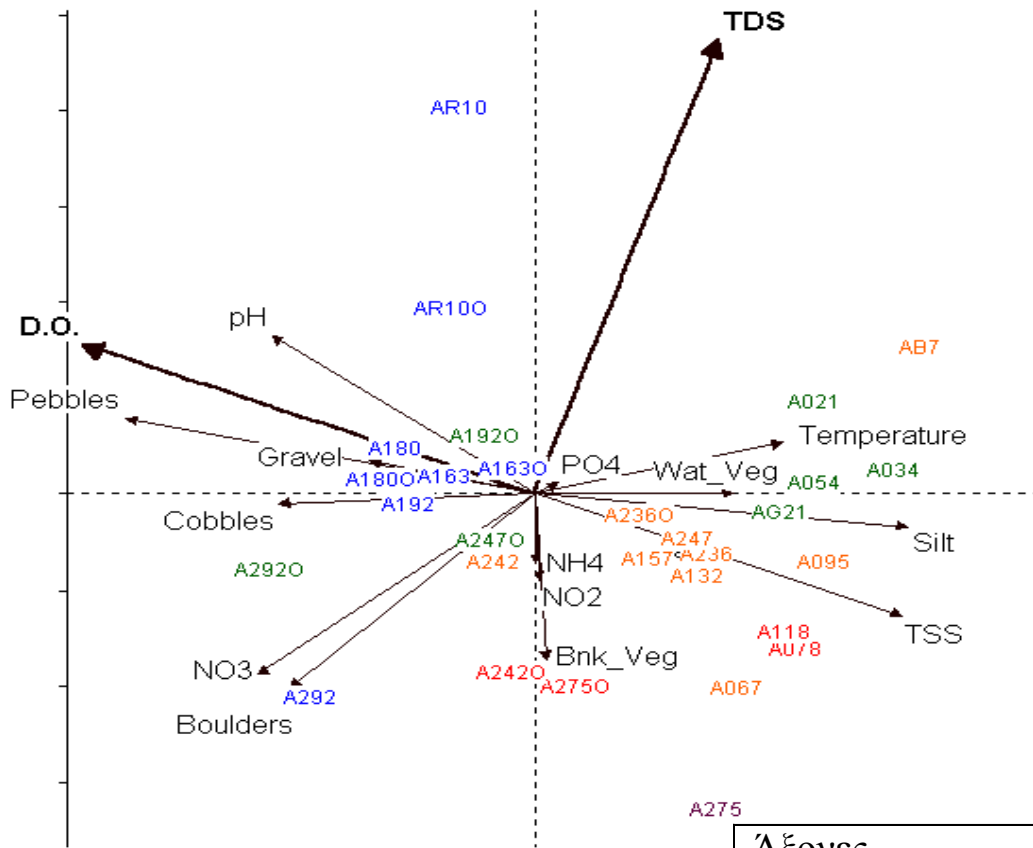
Canoco

Canoco II

- Η τοποθέτηση των σταθμών, των ειδών και των περιβαλλοντικών μεταβλητών στο επίπεδο αυτό γίνεται από τη μέθοδο. Ελέγχουμε με το Monte Carlo test, ποιοι από τους συντελεστές είναι στατιστικά σημαντικοί ($P < 0.05$). Ακολουθώντας τρέχουμε την RDA/CCA με όλες τις παραμέτρους.
- Στην περίπτωση που δύο ή περισσότερες περιβαλλοντικές μεταβλητές παρουσιάζουν συντελεστή διόγκωσης (inflation factor) πάνω από 20, τότε σημαίνει πως υπολογίζονται δύο φορές κάποιες παράμετροι (οπότε ο ένας πρέπει να αφαιρεθεί π.χ. DO% και DO mg/l). Οι παράμετροι με συντελεστή μεγαλύτερο από 20 αφαιρούνται και αυτοί με 0 δεν είναι σημαντικοί. Διώχνουμε πρώτα τους αλληλοσυσχετιζόμενους ελέγχοντας το συντελεστή διόγκωσης. Πρέπει όλες οι παράμετροι να έχουν σ.δ. < 20. Πρέπει επίσης οι άξονες της ανάλυσης μας να έχουν $P < 0.05$.

Canoco

NAME	AX1	AX2
	0,140	0,088
D.O.	-0,65	0,28
pH	-0,38	0,30
Temp/re	0,36	0,10
TDS	0,27	0,86
TSS	0,53	-0,23
Boulders	-0,35	-0,37
Cobbles	-0,37	-0,02
Pebbles	-0,59	0,15
Gravel	-0,24	0,06
Silt	0,54	-0,06
Wat_Veg	0,29	0,01
Bnk_Veg	0,02	-0,31
PO4	0,04	0,02
NH4	0,00	-0,13
NO2	0,01	-0,16
NO3	-0,40	-0,34

Άξονες	1	2	3	4
Ιδιοτιμές:	0,330	0,258	0,241	0,217
Συσχετίσεις ειδών περιβάλλοντος	0,959	0,980	0,920	0,927
Αθροιστικό ποσοστό διακύμανσης				
Σχέσης ειδών - περιβάλλοντος:	15,4	27,5	38,8	49,0

Σύγκριση Αφθονίας/Βιομάζας (ABC)

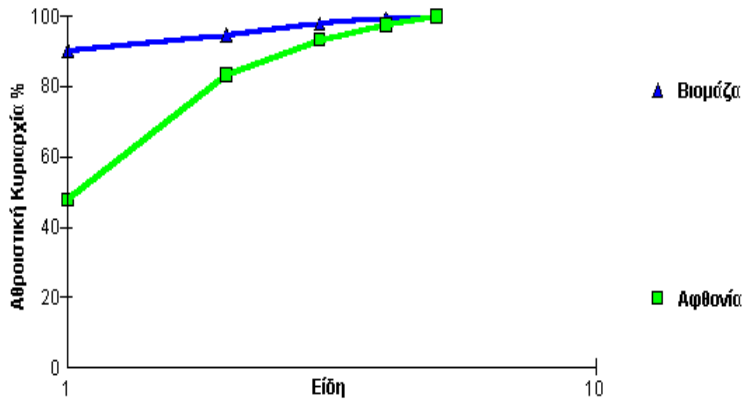
- Χρησιμοποιείται το στατιστικό πακέτο PRIMER 5 (Plymouth Routines In Multivariate Ecological Research) για να συγκρίνουμε την αφθονία & τη βιομάζα των ειδών.
- Στην επόμενη διαφάνεια καμπύλες k-κυριαρχίας αφθονίας & βιομάζας Εφημεροπτέρων ειδών από τρεις σταθμούς, δυο εκ των οποίων ανάντη & κατόντη ιχθυογενετικού σταθμού. Η μέθοδος ABC όπως αρχικά περιγράφηκε από τον Warwick (1986) περιλαμβάνει την απεικόνιση χωριστών καμπύλων k-κυριαρχίας, για την αφθονία & τη βιομάζα των ειδών, στο ίδιο γράφημα & σύγκριση της μορφής αυτών των καμπύλων. Τα είδη κατατάσσονται στον άξονα των x (σε λογαριθμική κλίμακα) με σειρά σημαντικότητας είτε όσον αφορά στην αφθονία τους είτε όσον αφορά στη βιομάζα, ενώ στον άξονα των y παριστάνεται το ποσοστό κυριαρχίας (αθροιστική κλίμακα). Η μέθοδος ABC προσδιορίζει επίπεδα διαταραχής, που μπορεί να έχουν προκληθεί από ρύπανση ή άλλα αίτια στις κοινότητες των βενθικών μακροασπονδύλων (Clarke & Warwick, 1994).

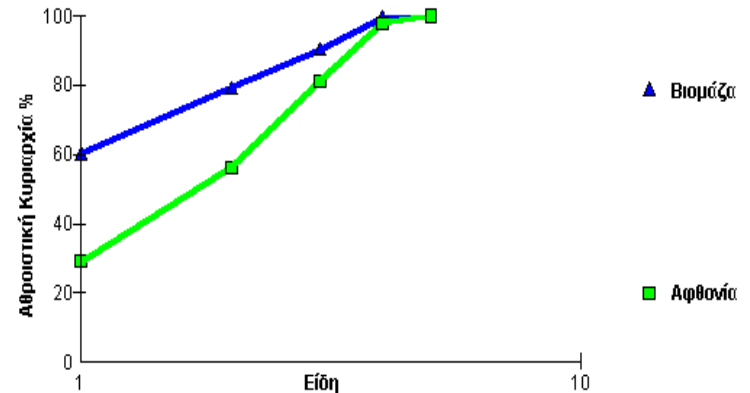
Σύγκριση Αφθονίας/Βιομάζας (ABC)

Ανάλυση ως προς τα εφημερόπτερα: 8^A. Μετρίως διαταραγμένος μόνο την Άνοιξη

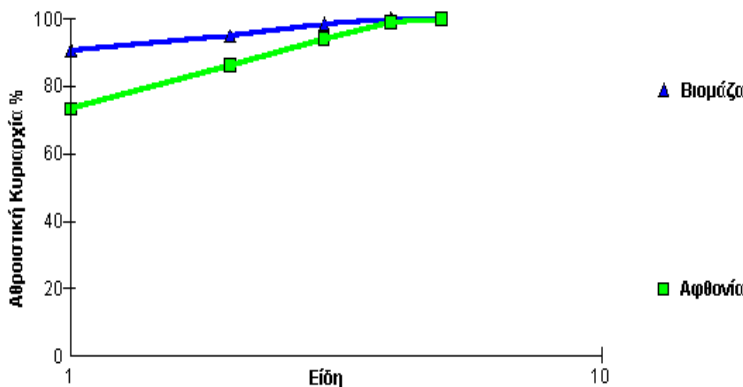
Καλοκαίρι

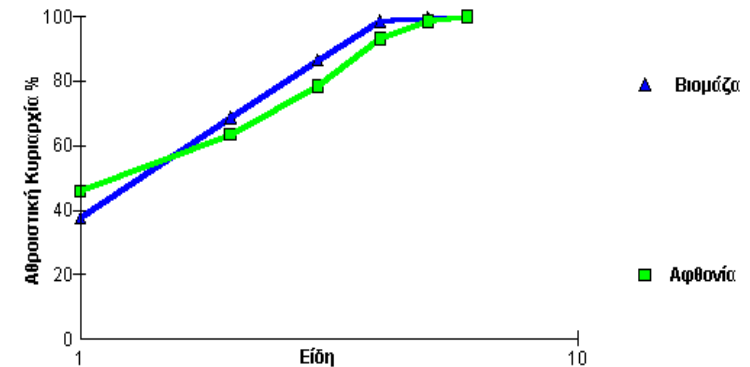
Χειμώνας

Φθινόπωρο

Άνοιξη

Βιβλιογραφία

- Carr, M. R., 1997. PRIMER User Manual. Plymouth Marine Laboratory, Plymouth. UK.
- Clarke K.R. & Warwick R.M., (1994). Change in Marine Communities: An Approach to Statistical Analysis and Interpretation. Plymouth Marine Laboratory, UK
- Equihua M., 1990. FUZZY clustering of ecological data. Journal of Ecology 78:519 –534
- Field, J. G., Clark, K. R., Warwick, R. M., 1982. A practical strategy for analysing multispecies distribution patterns. Mar. Ecol. Progr. Ser., 8: 37-52.
- Ter Braak C. J. F. 1986. Canonical Correspondence Analysis: A new eigenvector technique for multivariate direct gradient analysis. Ecology, 67, 5, p. 1167-1179
- Ter Braak C. J. F., 1988. CANOCO – a FORTRAN program for canonical community ordination (version 2.1.). Technical report: LWA –88 –02.

Τέλος Ενότητας 21

Επεξεργασία: Λατινόπουλος Διονύσης
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

